



**Påverkan och betydelse av europeisk
harmonisering styrd av
Byggproduktdirektivet och
Upphandlingsdirektivet**

Titel: Påverkan och betydelse av europeisk harmonisering styrd av Byggproduktdirektivet och Upphandlingsdirektivet
Utgivare: FoU-avdelningen, Vägverket, Borlänge
Publikation: 2001:25
Utgivningsår: 2001
ISSN: 1401-9612
Beställs från: Vägverket, Butiken, 781 87 Borlänge (tel 0243-755 00)
Tryckning: Vägverkets tryckeri, Borlänge

Förord

Harmoniserade tekniska specifikationer och regelverk är viktiga medel för att uppnå en gemensam europeisk inre marknad utan tekniska handels hinder. Vägen till denna går via harmoniserade europeiska standarder eller europeiska tekniska godkännanden. Direktiven för denna harmonisering och det på denna grund baserade standardiseringsarbetet påverkar i hög grad de nationella vägmyndigheterna i arbetet med att uppnå de transportpolitiska mål som respektive nationell riksdag och regering har fastställt.

FoU-avdelningen vid Vägverkets huvudkontor har rollen att samordna och stödja Vägverkets medverkan i nationell och internationell standardisering. Som en del i denna roll innehar FoU-avdelningen sedan 1 januari 1998, för Vägverkets räkning, sekretariatet i Western European Road Directors (WERD) Sub Group Standardisation.

WERD bildades 1988 och syftar till att öka de informella kontakterna mellan cheferna för den Europeiska Unionens vägmyndigheter inklusive Island, Norge och Schweiz och till att föra vägmyndigheternas talan gentemot såväl EU-kommissionen som olika intressentgrupper i allmänhet. WERD stöds i sin verksamhet av de ställföreträdande myndighetscheferna, Deputy European Road Directors (DERD), samt ett antal specialistgrupper (Sub Groups).

Vid sitt möte i Helsingfors den 11 och 12 maj 1998 uppdrog Deputy European Road Directors (DERD) åt Sub Group Standardisation att sammanställa ett informationsmaterial om samspelet mellan EU:s direktiv rörande byggprodukter, Byggproduktdirektivet, och EU:s direktiv om offentlig upphandling, Upphandlingsdirektivet. Resultatet av detta uppdrag presenterades för DERD vid deras möte i Paris den 18 och 19 maj 2000, där det beslutades att dokumentet skulle översättas till flera språk och publiceras. Föreliggande dokument är resultatet av detta beslut. Utöver denna svenska version finns även en engelsk, fransk respektive tysk version av detta dokument. Föreliggande svenska version avviker dock något från de övriga versionerna då beskrivningen har mer konkret anpassats till rådande lagrum i Sverige.

Arbetet med färdigställandet av denna publikation har samordnats och slutförts av sekretariatet i WERD Sub Group Standardisation.

Borlänge i maj 2001



Jan Brandborn

Moderator Western European Road Directors WERD

Innehåll

1. SAMMANFATTNING.....	3
2. INTRODUKTION.....	3
3. DIREKTIV ENLIGT DEN NYA METODEN (THE NEW APPROACH).....	4
4. UPPHANDLINGSDIREKTIVET.....	5
4.1 GEMENSAMMA REGLER PÅ DET TEKNISKA OMRÅDET	5
4.2 UNDANTAG FRÅN GEMENSAMMA REGLER.....	6
4.3 FALL NÅR EUROPEISKT HARMONISERADE SPECIFIKATIONER SAKNAS	6
5. BYGGPRODUKTDIREKTIVET	7
5.1 VÄSENTLIGA KRAV.....	7
5.2 TILLÄMPNINGSDOKUMENT	8
5.3 MANDAT OCH TEKNISKA SPECIFIKATIONER.....	8
5.4 BESTYRKANDE AV ÖVERENSSTÄMMELSE MED KRAV	8
5.5 CE-MÄRKNING.....	9
5.6 NIVÅER OCH KLASSER	10
6. NATIONELL LAGSTIFTNING OCH TEKNISKA SPECIFIKATIONER	10
6.1 IMPLEMENTERING ORSAKAD AV <i>BYGGPRODUKTDIREKTIVET</i>	10
6.2 IMPLEMENTERING ORSAKAD AV <i>UPPHANDLINGSDIREKTIVET</i>	11
7. ORDFÖRKLARINGAR.....	11
8. WEBBPLATSER AV INTRESSE.....	12

Figurbilagor:

FIGUR 1	OBLIGATORISK ANVÄNDNING AV EUROPEISKA STANDARDER OCH/ELLER GODTAGANDE AV EUROPEISKT TEKNISKT GODKÄNNANDE (ETA) ?	13
FIGUR 2	DISPOSITION AV EUROPEISK STANDARD MED "HARMONISERAD" OCH "FRIVILLIG" DEL.	14
FIGUR 3	PROCESS VID CE-MÄRKNING AV BYGGPRODUKTER.....	15

1 Sammanfattning

För att den inre marknaden i Europa ska bli verklighet, måste tekniska handelshinder undanröjas. Detta sker genom en ny metod, *The New Approach*, vilken fastslogs av Europarådet 1985. Principen är att nationell lagstiftning ska harmoniseras endast med avseende på ett begränsat antal väsentliga tekniska krav.

Harmoniseringsprocessen styrs genom direktiv. Å ena sidan är vägmyndigheterna föreskrivande myndigheter och påverkas därför av EU:s direktiv rörande byggprodukter, *Byggproduktdirektivet*. Å andra sidan uppträder vägmyndigheterna som väghållare och därmed som offentliga upphandlare, vars agerande påverkas av EU:s direktiv om offentlig upphandling, *Upphandlingsdirektivet*. Det är därför nödvändigt att vägmyndigheterna deltar i och påverkar den europeiska harmoniseringen i syfte att få europeiska standarder och tekniska godkännanden utformade så att de bidrar till att förverkliga de transportpolitiska mål som satts upp av de nationella regeringarna. De europeiska vägmyndigheterna måste därför få tillräckligt inflytande vid formuleringen av EU-kommissionens mandat till CEN och EOTA. Lika viktigt är det att vägmyndigheterna också får inflytande i det harmoniseringsarbete som sedan utförs av CEN respektive av EOTA på grundval av dessa mandat.

Grundvalen för *Byggproduktdirektivet* är att kraven på produkter definieras och verifieras med hjälp av CE-märkning, medan kraven på produkterna i sina funktionella sammanhang i byggnadsverk, eller som delar av byggnadsverk, definieras via nationella föreskrifter. De krav som ingår i de nationella föreskrifterna måste emellertid stämma överens med de mandaterade kraven uttryckta i aktuell harmoniserad standard (hEN) eller i aktuell riktlinje för europeiskt tekniskt godkännande (ETAG). Det är dessa dokument som leder fram till CE-märkning i syfte att förhindra uppkomsten av handelshinder. Existerande nationella föreskrifter, vilka uttrycker tekniska krav, måste därför anpassas genom den nationella implementeringen av europeiskt harmoniserade tekniska specifikationer.

De tekniska beskrivningar, som redovisas i förfrågningsunderlag vid upphandling, hänvisar ofta till olika nationella standarder och regelverk. Dessa tekniska beskrivningar måste emellertid utformas så att de uppfyller *Upphandlingsdirektivets* krav på att produkter och tjänster ska definieras med hänvisning till *europeiska standarder (EN)* och *europeiska tekniska godkännanden (ETA)*. Detta gäller även om det inte finns något mandat från EU-kommissionen att utarbeta dessa europeiska specifikationer. Därför måste vägmyndigheterna i sina roller som offentliga upphandlare använda även de s. k. ”frivilliga delarna” av europastandarderna, d.v.s. de som inte är mandaterade.

I framtiden kommer betydelsen av de olika godkännandeorgan som är inblandade i bestyrkandet av överensstämmelse med specificerade krav att öka, eftersom dessa organ i stort sett kommer att ta över dagens produktgodkännande från vägmyndigheterna i de fall detta förekommer.

2 Introduktion

De europeiska vägmyndigheterna har ansvar för att uppnå respektive regeringars politiska mål med följande syften:

- Ökad trafiksäkerhet
- Minskade miljöeffekter orsakade av vägtransportsystemet
- Ökad tillgänglighet och framkomlighet

- Kostnadseffektivare väghållning i syfte att minimera de totala kostnaderna under den tekniska livslängden.

Kostnadseffektiv väghållning kräver dessutom att bärförmåga och beständighet tas upp som relevanta kriterier på tekniska egenskaper hos vägar, broar och tunnlar.

Å ena sidan är vägmyndigheterna föreskrivande myndigheter och påverkas därför av *Byggprodukt direktivet*. Å andra sidan uppträder vägmyndigheterna som väghållare och offentliga upphandlare, vars agerande påverkas av *Upphandlingsdirektivet*. Det är därför nödvändigt att vägmyndigheterna deltar i och påverkar den europeiska harmoniseringen i syfte att få *européiska standarder(EN)* och *tekniska godkännanden(ETA)* utformade så att de bidrar till att förverkliga de transportpolitiska mål som satts upp av de nationella regeringarna.

Det är mot denna bakgrund viktigt att de europeiska vägmyndigheterna får tillräckligt inflytande vid formuleringen av EU-kommissionens mandat till CEN och EOTA. Lika viktigt är det att dessa myndigheter sedan också får tillräckligt inflytande när det gäller det harmoniseringsarbete som sedan utförs av CEN resp. EOTA med utgångspunkt från dessa mandat. Detta gäller även de riktlinjer (ETAG), som utarbetas av EOTA och på vilka de europeiska tekniska godkännandena baseras. Vikten av att engagera sig i europeiskt harmoniseringsarbete illustreras i **Figur 1**.

Mot bakgrund av Byggproduktdirektivet har EU-kommissionen hittills gett 28 mandat till CEN för utarbetandet av harmoniserade standarder (EN) och över 10 mandat till EOTA för utarbetandet av riktlinjer för tekniska godkännanden (ETAG).

I framtiden kommer betydelsen av de olika godkännandeorgan som är inblandade i bestyrkandet av överensstämmelse med de specificerade kraven att öka, eftersom dessa organ i stort sett kommer att ta över dagens produktgodkännande från vägmyndigheterna i de fall detta förekommer..

3 Direktiv enligt den nya metoden (The new approach)

För att den inre marknaden i Europa ska bli verklighet måste tekniska handelshinder undanröjas. För att denna inre marknad ska fungera måste därför gemensamma harmoniserade regler gälla i medlemsländerna. Detta sker genom en ny metod, *The New Approach*, vilken fastslogs av Europarådet 1985. Den nya metoden har förbättrat och effektiviserat arbetet med att harmonisera tekniska regler inom olika produktområden. Principen är att nationell lagstiftning ska harmoniseras endast med avseende på ett begränsat antal väsentliga krav i enlighet med Artikel 100 i Rom-fördraget.

Harmoniseringsprocessen styrs av EU-kommissionens direktiv. Dessa är bindande avseende de mål som de beskriver, men medlemsstaterna kan själva välja metoden att uppnå dessa mål i sina nationella föreskrifter. Direktiven reglerar de grundläggande förutsättningarna för att kunna formulera väsentliga krav, vilka produkten ska uppfylla, t.ex. "säkerhet vid användning". Produkter, som uppfyller dessa väsentliga krav, kan säljas fritt inom och mellan de europeiska länderna. På ett sådant sätt skapas en inre marknad.

Den s.k. *nya metoden* baseras på fyra grundläggande principer:

1. Direktivens innehåll begränsas till de grundläggande och viktigaste kraven (väsentliga krav).
2. De tekniska specifikationer som krävs, framställs av de europeiska standardiseringsorganen (oberoende av EU).

3. Standarder är i princip frivilliga att använda.
4. Produkter som tillverkats i enlighet med harmoniserade standarder förväntas uppfylla de väsentliga krav som angetts i direktivet.

I enlighet med den nya metoden skall direktiven rikta sig till större produktområden, inte enskilda produkter. Sådana produktområden är elektrisk utrustning, leksaker, maskiner, hushållsutrustning och byggprodukter.

Direktiven enligt den *nya metoden* definierar vanligen de väsentliga kraven i allmänt hållna termer. Det beror på föresatsen att låta de europeiska standardiseringsorganen utarbeta de mer specifika kraven på produkterna och produktgrupperna. Det är därför EU-kommissionen utfärdar mandat med stöd av direktiven enligt den nya metoden. Dessa mandat utgör uppdrag från EU-kommissionen att utarbeta europeiska standarder (EN) eller riktlinjer för europeiska tekniska godkännanden (ETAG) för en produkt eller en produktgrupp.

4 Upphandlingsdirektivet

4.1 *Gemensamma regler på det tekniska området*

Rådets direktiv 93/37/EEG av den 14 juni 1993 om **samordning av förfarandena vid tilldelning av offentliga upphandlingskontrakt för bygg- och anläggningsarbeten**, som i Sverige implementerats genom "Lagen om offentlig upphandling LOU (SFS 1992:1528)", reglerar denna typ av upphandlingar inom det Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet - EES. *Upphandlingsdirektivet (93/37/EEG)* ålägger de upphandlande myndigheterna att definiera de produkter man önskar upphandla med hjälp av europeiska tekniska specifikationer. Detta gäller även om det inte finns något mandat från EU-kommissionen att utarbeta dessa specifikationer.

Europeiska specifikationer är i detta sammanhang detsamma som tekniska specifikationer. (Se Ordförklaringar).

När det gäller det tekniska område inom vilket vägmyndigheterna agerar slås gemensamma regler fast i Artikel 10 av *Upphandlingsdirektivet (93/37/EEG)*. Denna artikel är implementerad i Sverige genom, **12§ Hänvisning till tekniska specifikationer m.m.**, i LOU (SFS 1992:1528), som anger att:

Om förfrågningsunderlaget innehåller en teknisk beskrivning av föremålet för upphandlingen skall beskrivningen göras med hänvisning till

- *svensk standard som överensstämmer med europeisk standard,*
- *ett sådant europeiskt tekniskt godkännande av en produkts lämplighet som gjorts av ett organ som godtagits av EES-länderna, eller*
- *en teknisk specifikation som utformats enligt ett förfarande som godtagits av EES-länderna och som publicerats i Europeiska Gemenskapernas officiella Tidning (EGT).*

Detta gäller dock inte om det i någon annan författning finns avvikande bestämmelser och dessa överensstämmer med gemenskapsrätten.

4.2 Undantag från gemensamma regler

En upphandlande enhet får i vissa fall göra avsteg från Artikel 10 i *Upphandlingsdirektivet*, implementerad i Sverige genom LOU (SFS 1992:1528). Enligt dess **13§** gäller undantag från **12§** (Avsnitt 4.1 ovan) om:

- *de europeiska tekniska specifikationerna inte anger hur överensstämmelse med dem skall fastställas, eller det är tekniskt omöjligt att på ett tillfredsställande sätt fastställa om föremålet för upphandlingen överensstämmer med europeiska tekniska specifikationer,*
- *tillämpning av sådana europeiska tekniska specifikationer som avses i 12§ inte skulle göra det möjligt för den upphandlande enheten att upphandla utrustning m.m. som är tekniskt förenlig med utrustning som redan används av enheten eller skulle medföra orimliga kostnader eller orimliga tekniska svårigheter, dock endast under förutsättning att den upphandlande enheten som ett led i en klart definierad och dokumenterad strategi beslutat att inom en angiven tidsperiod gå över till utrustning som stämmer överens med sådana specifikationer,*
- *vad som skall upphandlas är av sådan nyskapande karaktär att gällande standarder eller europeiska tekniska specifikationer inte är lämpliga, eller*
- *det finns särskilt föreskrivna tekniska krav och dessa överensstämmer med gemenskapsrätten. (Anges i SFS 1997:1068, som utgör en revidering av LOU).*

Upphandlande enheter som utnyttjar möjligheterna till avsteg från *Upphandlingsdirektivet* måste skriftligt ange detta och skälen för detta i annonsen i Europeiska gemenskapernas officiella tidning eller i förfrågningsunderlaget. Enheten skall vidare på begäran tillhandahålla EES-länderna och Europeiska gemenskapernas kommission (EU-kommissionen) skälen för beslutet. (Anges i SFS 1997:1068, som utgör en revidering av LOU).

4.3 Fall när europeiskt harmoniserade specifikationer saknas

I de fall europeiska tekniska specifikationer saknas gäller enligt LOU (SFS 1992:1528), **15§**, vid upphandling följande:

- *Den tekniska beskrivningen skall göras genom hänvisning till nationella tekniska specifikationer som är förenliga med Lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk (SFS 1994:847, ändrad genom SFS 1999:366) med tillhörande förordningar (SFS 1994:1214, SFS 1999:774), eller i övrigt med gemenskapsrätten.*
- *Om 12 § LOU (se avsnitt 4.1) ovan inte är tillämplig, får den tekniska beskrivningen göras genom hänvisning till:*
 1. *nationella tekniska specifikationer i fråga om konstruktion, beräkningsmetoder, utförande av arbete och materialanvändning, eller*
 2. *andra handlingar, om möjligt till svenska standarder som stämmer överens med internationell standard eller till andra svenska standarder.*

Detta anges i SFS 1997:1068, som utgör en revidering av LOU.

5 Byggproduktdirektivet

5.1 Väsentliga krav

Bygg- och anläggningssektorn har i många länder betraktats som ett område med egna principer och regler. Rådets direktiv 89/106/EEG av den 21 december 1988 om **tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om byggprodukter**, *Byggproduktdirektivet*, publicerades 1989, och implementerades i Sverige genom "Lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m. (SFS 1994:847, ändrad genom SFS 1999:366)" med tillhörande förordningar (SFS 1994:1214, SFS 1999:774). Direktivets syfte är att motverka handelshinder och befrämja fri handel med byggprodukter. Emellertid fungerar ännu inte direktivet full ut, eftersom de tekniska specifikationer som är nödvändiga för byggprodukternas CE-märkning ännu inte är tillgängliga. Inte förrän 1999 kom de första CE-märkta byggprodukterna ut på marknaden.

Så länge harmoniseringsarbetet pågår gäller de nationella föreskrifterna inom bygg- och anläggningssektorn i väntan på relevanta europeiska tekniska specifikationer.

Ett villkor för europeiskt harmoniserade tekniska specifikationer är att de utgår från ett givet mandat. EU-kommissionen ger mandat, i betydelsen uppdrag, till CEN eller EOTA att utarbeta en harmoniserad standard (hEN) resp. en riktlinje för europeiskt tekniskt godkännande (ETAG). För att lösa tolkningsfrågor rörande Byggproduktdirektivet och de med stöd av detta direktiv givna mandaten, har EU-kommissionen tillsatt den s.k. *Ständiga byggkommittén* som i samarbete med nationella föreskrivande myndigheter inom byggområdet publicerat en serie *vägledningsdokument (Guidance Papers)*.

Byggproduktdirektivet är ett av de första direktiven enligt *den nya metoden* och omfattar i princip alla byggprodukter. Direktivets mål är att underlätta handeln med byggprodukter vilka skall användas i permanenta byggnader och byggnadsverk.

Byggprodukterna måste antingen bidra till, eller inte förhindra, att de byggnader och byggnadsverk de ingår i svarar upp mot följande väsentliga krav:

1. Bärförmåga, stadga och beständighet
2. Brandskydd
3. Hygien, hälsa och miljö
4. Säkerhet vid användning
5. Bullerskydd
6. Energihushållning och värmeisolering

Byggproduktdirektivet skiljer sig från andra direktiv enligt den nya metoden med avseende på följande aspekter:

- De väsentliga kraven är inte relaterade till produkten i sig utan till det färdiga byggnadsverket, vilket förutsätter att produkten används på det sätt och för det ändamål tillverkaren avsett, och
- byggprodukter kan inte CE-märkas direkt mot kraven i direktivet, utan först efter det att produkterna har visat sig överensstämja med en harmoniserad standard (hEN), eller har fått ett europeiskt tekniskt godkännande (ETA), som i sin tur är baserat på EOTA:s riktlinjer (ETAG).

5.2 Tillämpningsdokument

Byggproduktdirektivet förutsätter att krav ställs på färdiga byggnadsverk, inte på enskilda byggprodukter. Därför är kopplingen till produktkraven definierade i sex s.k. *tillämpningsdokument*, ett för varje väsentligt krav. Dessa dokument beskriver hur de generella kraven ska tillämpas på byggprodukter, vilka ska ha sådana egenskaper att det färdiga byggnadsverket uppfyller de väsentliga kraven. Byggnadsverk omfattar både byggnader och anläggningar.

Tillämpningsdokumenten, vilka konkretiserar byggproduktdirektivets sex väsentliga krav, färdigställdes 1994 och utgör bas för mandat och harmoniserade standarder. Dessa dokument är inte bindande men fungerar som vägledning när mandaten formuleras.

Tillämpningsdokumenten gäller inte föreskrifter i de nyaste medlemsstaterna (Österrike, Finland, och Sverige).

5.3 Mandat och tekniska specifikationer

Den nya metoden för att skriva EU-direktiv har resulterat i en tydlig intensifiering och volymökning av standardiseringsarbetet i Europa. Genom uppdrag i form av mandat ger EU-kommissionen de oberoende europeiska standardiseringsorganen (CEN, CENELEC och ETSI) ansvar för att utarbeta harmoniserade standarder. I mandaten från EU anges produkternas tilltänkta användning, medan de tekniska detaljerna utarbetas av CEN, CENELEC eller ETSI i form av harmoniserade standarder.

Standardiseringsarbetet är inriktat på produktstandarder och övergripande testmetoder. Avseende byggprodukter kommer 600 harmoniserade standarder och 1500 olika stödjande standarder att utarbetas. Omkring 400 av de senare används redan och de första harmoniserade standarderna blev tillgängliga under år 2000. Harmoniserade (dvs mandaterade) standarder (hEN) skiljer sig från andra europeiska standarder (EN) genom att de produkter som svarar upp mot en harmoniserad standard kan CE-märkas.

Det måste emellertid betonas att CE-märknin gen inte omfattar hela standarden eftersom denna också omfattar en s.k. ”frivillig” del, som inte är mandaterad. Se **Figur 2**. Då det är CEN som i sitt arbete beslutar om vilka delar som ska innefattas i den frivilliga resp. harmoniserade delen av standarden, kan vägmyndigheterna få problem.

EU-kommissionen ger också mandat för utarbetandet av riktlinjer (ETA Guidelines) för europeiska tekniska godkännanden (ETA – European Technical Approval). Dessa riktlinjer (ETAG) utarbetas av “the European Organisation for Technical Approval (EOTA)” för de produkter som inte omfattas av standarder utarbetade av CEN eller som är unika eller tekniskt nydanande. Dessa senare produkter kan på detta sätt därför också CE-märkas.

5.4 Bestyrkande av överensstämmelse med krav

Att en produkt överensstämmer med de krav som anges i en harmoniserad standard (hEN) eller ett Europeiskt tekniskt godkännande (ETA) måste bestyrkas. Detaljerade instruktioner för hur bestyrkandet ska ske, återfinns i de tekniska specifikationerna. Byggproduktdirektivet anger sex olika system för bestyrkande av överensstämmelse. Alla system kräver tillverkarens egen kontroll. Alla system utom ett kräver dessutom tredjepartscertifiering.

Vilket av de sex systemen som är tillämpligt bestäms av EU-kommissionen, i praktiken dess *ständiga byggkommitté*. Detta anges i mandatet från EU-kommissionen till CEN resp. EOTA.

De sex olika systemen kallas följande:

1. System 1+
2. System 1
3. System 2+
4. System 2
5. System 3
6. System 4

System 4 är det grundläggande alternativet för att bestyrka överensstämmelse med specificerade krav. Systemet grundar sig på tillverkarens egen kontroll, s.k. *egenkontroll*, kompletterad med att tillverkaren också intygar överensstämmelse med angivna krav.

System 3 är likvärdigt med System 4 med tillägget att ett godkänt organ (tredje part) skall utföra första (engångs)typprovning av produkten. I System 4 är det däremot tillverkaren själv som utför denna provning.

System 2 är likvärdigt med System 4 men med det viktiga tillägget att tillverkarens kvalitetssystem måste godkännas av ett godkänt organ (tredje part).

System 2+ är likvärdigt med System 2 men med tillägget att ett godkänt organ (tredje part) dessutom gör en fortlöpande översyn av de provningsresultat som erhålls vid tillämpningen av det godkända systemet för kvalitetskontroll.

System 1 är likvärdigt med System 2+, men med skillnaden att ett godkänt organ (tredje part) här utför första (engångs)typprovning av produkten. I System 2+ utför tillverkaren däremot själv denna provning.

System 1+ är likvärdigt med System 1, dock kompletterat med revisionsprovning av ett godkänt organ (tredje part) som genomför slumpvis utvalda stickprov. Dessa prov görs av produkterna efter det att dessa kommit ut på marknaden.

I framtiden kommer betydelsen av de olika godkännandeorgan som är inblandade i bestyrkandet av överensstämmelse med de specificerade kraven att öka, eftersom dessa organ i stort sett kommer att ta över dagens produktgodkännande från vägmyndigheterna i de fall detta förekommer.

5.5 CE-märkning

CE-märket är inte en kvalitetsstämpel utan ett certifikat om att produkten minst uppfyller de väsentliga krav som *Byggproduktdirektivet* anger och som utgör villkor för att produkten ska få finnas på marknaden.. Produkten måste också svara upp mot alla övriga relevanta krav uttryckta i andra EU-direktiv vid sidan om *Byggproduktdirektivet*.

När överensstämmelse med de tekniska kraven är bestyrkt får produkten bära CE-märket och får därmed utan hinder säljas inom EU-länderna liksom i övriga länder som tillhör Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet - EES. Huruvida den CE-märkta produkten kommer att finna köpare är emellertid en helt annan fråga.

Processen vid CE-märkning av byggprodukter framgår av **Figur 3**.

5.6 Nivåer och klasser

Byggproduktdirektivet anger att nivåer och klasser för tekniska krav kan bli nödvändiga på grund av skillnader i klimat, byggtraditioner och säkerhetsnivåer. Emellertid har kravet på nivåer och klasser hittills normalt inte skrivits in i givna mandat. Detta har därför tolkats som att de uppdrag EU-kommissionen gett till standardiseringsorganet CEN att utarbeta harmoniserade standarder inte innehåller någon möjlighet att ställa krav i förhållande till olika nivåer och klasser. Denna brist har diskuterats ofta och ingående i samband med arbetet att ta fram harmoniserade standarder. Vägledningedokumentet E "Nivåer och klasser", som fastställdes av EU-kommissionen i juli 1999, klargör dock situationen på ett tillfredsställande sätt. I princip är det följande som gäller.

Om mandaten reglerar behovet av nivåer och klasser så måste man hålla sig till dessa. I de fall nivåer och klasser däremot inte är omnämnda så är det "fritt fram" att specificera sådana om så erfordras och skäl för detta föreligger. Möjligheten ska dock ses som en nödlösning då den i princip förfelar tanken med en "harmoniserad gemensam europeisk marknad". Vad som däremot inte är möjligt är att frånga de provningsmetoder som är specificerade i resp. standard.

6 Nationell lagstiftning och tekniska specifikationer

6.1 Implementering orsakad av Byggproduktdirektivet

Grunden för *Byggproduktdirektivet* är att de krav som ställs på produkterna specificeras och verifieras via CE-märkningen, medan kraven på byggnadsverk och delar av byggnadsverk specificeras och verifieras nationellt. De krav som ingår i nationella föreskrifter måste emellertid vara balanserade mot de mandaterade krav som kommer till uttryck i harmoniserade standarder (EN) eller i riktlinjer för europeiska tekniska godkännanden (ETAGs), vars slutresultat är CE-märkning i syfte att undvika handelshinder. Befintliga nationella föreskrifter måste därför anpassas till implementeringen av de europeiskt harmoniserade tekniska specifikationerna.

Vad som avses är att hänvisningar från de nationella regelverken till olika nationella standarder etc. måste ersättas med hänvisningar till europeiskt harmoniserade tekniska specifikationer.

Mot denna bakgrund gav Boverket 1994 ut en föreskrift (BFS 1994:57) som reglerade användningen av europastandarder i Sverige. Denna föreskrift har sedan reviderats av Boverket med den nu gällande föreskriften som resultat (BFS 2000:13), vilken trädde ikraft den 5 maj 2000. Enligt denna föreskrift anges begränsningar och övriga förutsättningar för användning av resp. europeisk standard i s.k. *Nationella Anpassningsdokument – NAD*. Dessa dokument ges formellt ut som föreskrifter från Boverket men tas fram i samarbete med både Vägverket och Banverket.

För att NAD-dokumenterna ska bli formellt giltiga ur EU-kommissionens synvinkel fordras att dessa på nationell nivå publiceras som myndighetsföreskrifter. Genom den under 1999 ändrade "Förordningen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk(SFS 1999:774)" fick Vägverket rätt att utfärda tillämpningsföreskrifter inom väg- och gatuområdet, fränsett trafiktunnlar för vilka Boverket även fortsättningsvis ensam har föreskriftsrätten. Mot denna bakgrund har Vägverket utarbetat förslag till föreskrifter som har varit föremål för remissbehandling under våren 2000 (Vägverkets Dnr SA 70 A 99:504). På samma sätt som dessa planerade föreskrifter kan fastställas och ges ut av Vägverket själv kan Vägverket nu ge ut NAD-föreskrifter.

6.2 Implementering orsakad av Upphandlingsdirektivet

De tekniska beskrivningar och specifikationer som används i olika förfrågningsunderlag i samband med upphandling av bygg- och anläggningsarbeten, hänvisar ofta till s.k. *Allmänna Tekniska Beskrivningar (ATB)*. Dessa hänvisar i sin tur till olika nationella standarder etc. Dessa beskrivningar och specifikationer måste ändras så att de överensstämmer med *Upphandlingsdirektivets* krav på att produkter och tjänster ska beskrivas med referens till europeiska standarder (EN) och europeiska tekniska godkännanden (ETA) så snart sådana föreligger. Detta gäller således även om det inte finns något mandat från EU-kommissionen att utarbeta en harmoniserad europeisk standard. Därför måste vägmyndigheterna i sina roller som offentliga upphandlare även använda de s.k. "frivilliga" delarna av europastandarderna (EN).

Detta får till följd att de s.k. ATB-dokumenterna VÄG 94, BRO 94 och TUNNEL 95 samt Anläggnings-AMA fortlöpande måste uppdateras så snart en europastandard är implementerad i Sverige genom att en SS-EN-standard blivit fastställd. Samtidigt måste dessa dokument vara skrivna så att produkter med ett europeiskt tekniskt godkännande (ETA) godtas.

Om en europeisk standard måste återopas eller inte klargörs i **Figur 1**.

Dispositionen av en europeisk standard uppdelad i en "harmoniserad" och "frivillig" del illustreras i **Figur 2**.

7 Ordförklaringar

Tekniska specifikationer – de samlade tekniska krav som finns beskrivna i föreskrifter och upphandlingsdokument.

EU-kommissionen – Europeiska kommissionen. Den av EU:s institutioner som föreslår och förvaltar gemensam lagstiftning.

(EEG-)Direktiv - Rättsakt från EU som medlemsländerna ska överföra till nationella regler.

EOTA Riktlinje - ETA Guideline (ETAG). Riktlinje utarbetad av EOTA för bedömning inför utfärdande av europeiskt tekniskt godkännande (ETA). Detta görs av s.k. godkända organ i resp. land. Detta är en bekräftelse av en produkts lämplighet för avsedd användning, som baserar sig på att de väsentliga kraven uppfylls för de byggnadsverk där produkten är avsedd att användas.

CUAP (Common Understanding Approval Procedure) – samförstånds förfarande vid utfärdande av ett europeiskt tekniskt godkännande (ETA) då någon EOTA Riktlinje inte finns.

CE-märket – ett märke som en produkt som uppfyller krav ställda i berörda EEG-direktiv kan bära.

Tillämpningsdokument (Interpretative Document) – Dokument utgivet av EU-kommissionen som konkretiserar de sex väsentliga kraven i *Byggproduktdirektivet*.

Mandat - Uppdrag från EU-kommissionen till CEN att utarbeta standard eller till EOTA att utarbeta riktlinje för europeiskt tekniskt godkännande.

Harmoniserad standard – Standard som skiljer sig från övrig europeisk standard genom sin speciella betydelse för möjligheten att CE-märka produkter, som uppfyller kraven i standarden. Sådan standard är utarbetad på uppdrag (mandat) från EU-kommissionen.

CEN – *European Standardisation Organisation.*

EOTA – *European Organization for Technical Approval.*

EEG – Europeiska Ekonomiska Gemenskapen (en av de tre ”pelarna” i EU).

EFTA – Europeiska frihandelsområdet, som bildades 1959 av Storbritannien, Danmark, Norge, Sverige, Portugal och Schweiz för frihandel mellan dessa länder, exklusive jordbruksprodukter. Idag är Norge, Island, Lichtenstein och Schweiz EFTA- medlemmar.

CENELEC - *European Committee for Electrotechnical Standardisation.*

ETSI – *European Telecommunications Standards Institute.*

8 Webbplatser av intresse

EU-kommissionen

http://europa.eu.int/comm/index_en.htm

EOTA

<http://www.eota.be>

CEN

<http://www.cenorm.be>

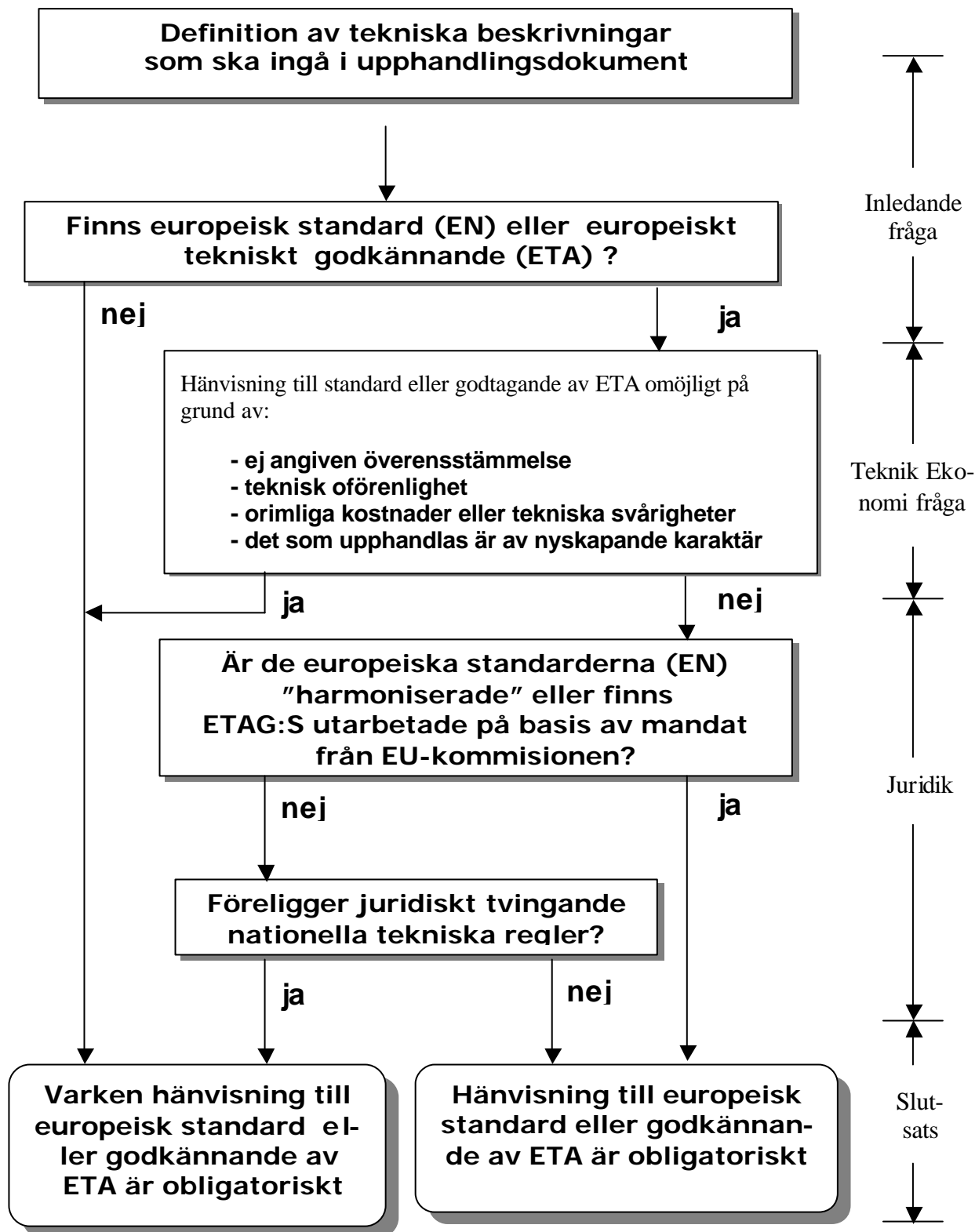
CENELEC

<http://www.cenelec.be>

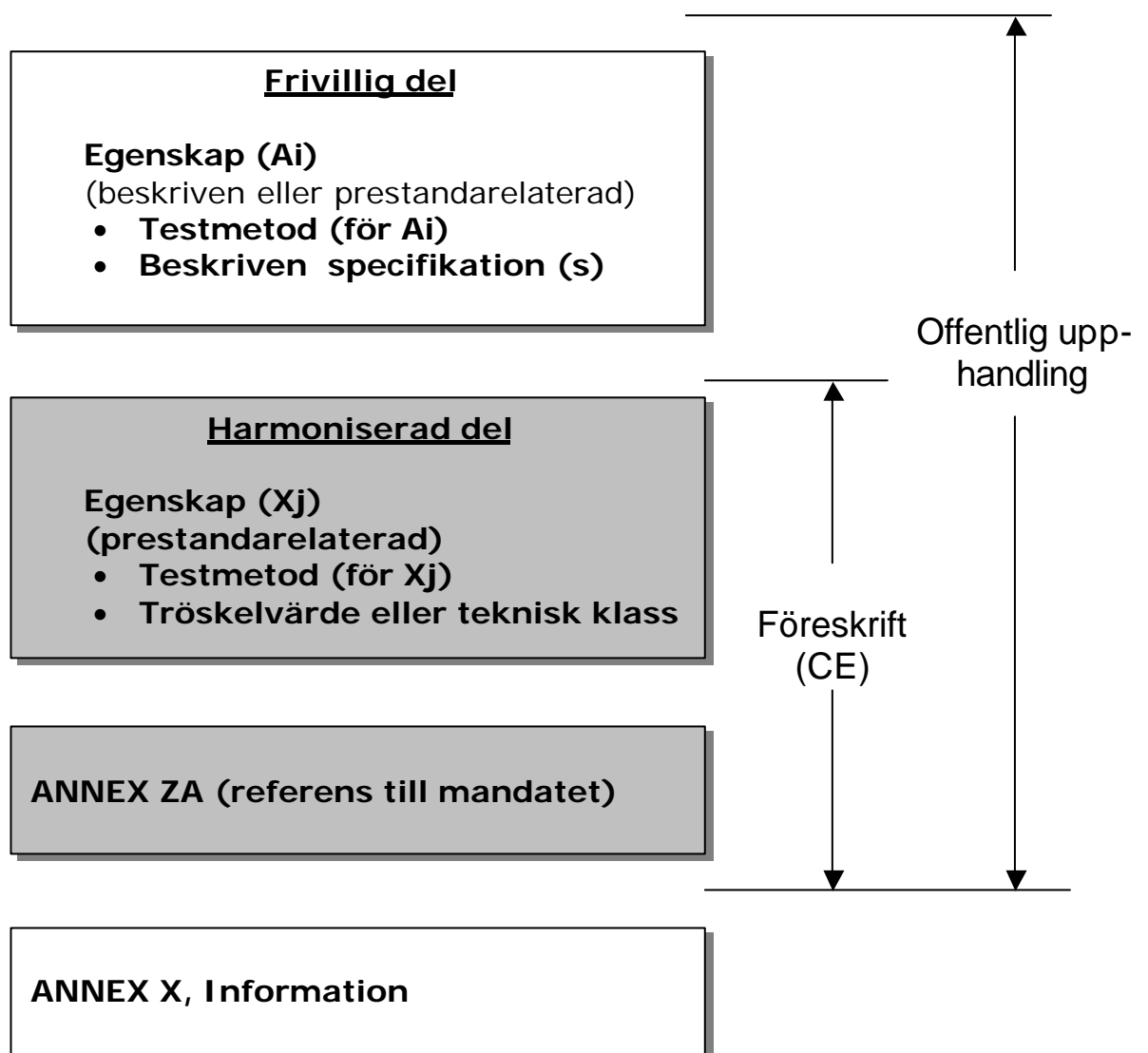
ETSI

<http://www.etsi.fr>

Figur 1. *Obligatorisk användning av europeiska standarder och/eller godtagande av europeiskt tekniskt godkännande (ETA) ?*



Figur 2. *Disposition av europeisk standard med "harmoniserad" och "frivillig" del*



Figur 3. Process vid CE-märkning av byggprodukter

